

Гуменюк І Я.
магістрантки групи змСП-17
факультету педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка

Петришин Л.Й, д. п. н., професор кафедри
соціальної роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СУБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВПО

Актуальність теми дослідження. Система волонтерської діяльності в Україні в сучасних умовах постійно потребує до себе уваги з боку як держави, так і всього суспільства. Адже найважливіша мета соціальної політики в нашій державі – створення умов для вільного й всебічного розвитку особистості, для її гідного існування.

Важливим бачиться перенесення основного соціального навантаження з держави на суспільство через удосконалення процесів допомоги громадських організацій і самопомоги, зокрема – у форматі волонтерської діяльності. Для України проблема волонтерської діяльності щодо ВПО є особливо значущою у зв'язку зі стійкою тенденцією до зростання частки внутрішньо переміщених осіб у загальній структурі населення. Збільшення кількості ВПО зумовлене продовженням бойових дій на сході України, а також суперечливим соціально-економічним розвитком українського суспільства, який знизив рівень життя більшості людей, особливо тих, котрі стають заручниками небезпеки життєвого простору, а також наявністю різноманітних катаклізмів–соціальних, політичних, екологічних та воєнних [1; 2; 3].

У сучасній науці значна увага приділяється дослідженню практичної сторони здійснення волонтерства, як елемента громадянського суспільства, а також розвитку його механізмів та організаційних форм. Тут варто вказати на науковий доробок таких зарубіжних учених, як Х. Анхайер, Дж. Ван Тіл, П. Друкер, Т. Левіт,

Д. Метьюз, Л. Саламон, А. Турен та інші. Серед вітчизняних дослідників відзначимо праці Е. Афоніна, В. Вашковича, С. Костючкова, В. Манзюк, А. Мартинова, В. Рошканюк та інших. До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи» зверталися в своїх розвідках українські дослідники О. Амоша, В. Антонюк, І. Григоренко, Т. Кульчицький, М. Малиха, В. Надрага, О. Новікова, Л. Петришин, Н. Савельєва, Я. Раєвська та інші.

Метою статті є характеристика особливості волонтерської діяльності з вимушено переміщеними особами в Україні.

Специфікою волонтерської діяльності в сучасній Україні є те, що найбільш численною та активною її часткою є студентська молодь. Беручи участь у волонтерському русі, здобувачі вищої освіти реалізують свої громадянські якості та інтенції, вносять свою лепту в розв'язання соціальних завдань місцевого та регіонального масштабу, оцінюють власні можливості, беруть участь у добродійних проектах і програмах добродійної спрямованості.

Теоретична і практична підготовка студентської молоді до волонтерської роботи має здійснюватися і вже реалізується в різноманітних школах волонтерів, які функціонують за підтримки як вітчизняних так і закордонних фондів, центрів, асоціацій тощо. Особливо актуальним вбачається завдання створення волонтерських центрів у просторі університетів, де не тільки концентруються наука і знання, де здобувають істину й передають її іншим, але і де знаходять гідне місце культура і творчість гуманістичного гатунку.

Виклад основного матеріалу. Сучасні вітчизняні дослідники зазначають, що окрім соціальної роботи, іншим форматом волонтерської діяльності є функціонування добродійних неурядових організацій, які для досягнення своїх статутних завдань використовують діяльність волонтерів [4; 5]. Таким чином, «волонтерство на даному рівні прояву, може бути визначене через використання конструкту не просто діяльності, а саме – організованої діяльності. Що опосередковує й подальший розвиток та становлення як самого волонтерства так й рівнів його прояву. Тобто, по факту,

відбувається певний розподіл праці, диференціація уявлень про права та обов'язки різних суб'єктів взаємодії в даному виді діяльності. Окрім безпосереднього виконавця діяльності по наданню безоплатної допомоги, з'являються також суб'єкти дії, що організовують, забезпечують, контролюють та компенсують таку діяльність, не беручи участі у безпосередньому наданні допомоги» [2, с. 8]. А отже, закладається фундамент «... для зміщення у визначенні та розумінні волонтерства на таке його позиціонування як суспільний чи громадський рух. Де у якості визначального критерію має бути позначена властивість самоорганізації означених виконавців тої або іншої функції у комплексному забезпеченні діяльності по наданню допомоги» [2, с. 8].

Особливо важливою для розвитку системи соціальної політики проблемою, яка потребує конструктивного вирішення й постійної уваги, є концептуальне обґрунтування та практична нормативна регламентація взаємодії індивіда, волонтерських структур як елементів громадянського суспільства та держави, відповідальної за реалізацію соціальної політики.

Розмежування їх повноважень, яке має місце в будь-якому суспільстві, не означає їх протистояння, протиборства або антагонізму, хоча таке часто трапляється навіть у розвинених демократичних державах. Взаємодія зазначених суб'єктів передбачає різні способи організації людського співіснування, заснованого на конфлікті (нерідко), узгодженні та гармонізації інтересів суб'єктів, реалізуючись у:

- 1) проведенні соціологічних опитувань із метою вивчення громадської думки щодо актуальних питань волонтерської діяльності в контексті соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку держави;

- 2) здійсненні моніторингу оприлюднених у друкованих засобах масової інформації зауважень і пропозицій структур громадянського суспільства та окремих громадян щодо результатів волонтерської діяльності та публічного реагування на них;

3) забезпеченні висвітлення в засобах масової інформації матеріалів із тематики волонтерської діяльності та залученні громадських організацій, які займаються питаннями соціального захисту населення, до вирішення проблемних питань у відповідній сфері;

4) включенні до навчальних планів освітніх установ, зокрема – для студентів спеціальності «Соціальна робота» повноцінного курсу лекцій та практичних занять із питань волонтерської діяльності;

5) проведенні роз'яснювальної, інформаційної, просвітницької роботи серед учнівської та студентської молоді з питань розвитку волонтерської діяльності в сучасній Україні;

6) забезпеченні надання органами виконавчої влади на власних офіційних web-сайтах інформаційних послуг для волонтерських організацій;

7) проведенні консультацій із громадськістю з питань волонтерства та реалізації державної політики в соціальній сфері зі застосуванням web-сайтів органів виконавчої влади;

8) реалізації громадських ініціатив із питань сприяння розвитку волонтерського руху, благодійництва й меценатства;

9) стимулюванні діяльності центрів волонтерського руху, проведення з цією метою аналізу ефективності їх взаємодії з органами виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства, а також експлікації проблем і заходів для їх вирішення.

Доречно зазначити, що інтегрованість волонтерства у комплекс соціальної роботи обумовлена специфікою професійного простору, історичними передумовами виникнення та розвитку цієї роботи, конгеніальністю альтруїстичних засад, що лежать як в основі соціальної роботи, так і в базових принципах волонтерства. Елементи волонтерства можна виділити практично при будь-якому політичному режимі, в будь-яких соціально-економічних умовах, однак тільки в громадянському суспільстві волонтерство набуває достатньо високого статусу та активного розвитку [3, с. 69].

Волонтерство в громадянському суспільстві покликано консолідувати та солідаризувати зусилля свідомих індивідів для вирішення життєво-важливих проблем на різних рівнях – від локального до державного.

Висновок. Загалом слід зазначити, що прояви волонтерства в громадянському суспільстві мають бути розглянуті не як ізольовані, чітко диференційовані визначення, а як певний цілісний континуум складної, ієрархічно побудованої та функціонуючої діяльності. Волонтерство в громадянському суспільстві обумовлює, в значній мірі, модуси соціалізації сучасної людини, з досить високим рівнем автономії особистості у виборі політичних позицій і мінливістю внутрішніх переваг і переконань, через функціонування добровольчих інституцій у контексті стратегічних завдань і глобальних викликів сучасної України.

Список використаних джерел:

1. Коваль Г. В. Волонтерство як складний соціально-психологічний феномен. *Технології розвитку інтелекту*. 2017. Т. 2. №6. URL : http://psytir.org.ua/upload/journals/2.6/authors/2017/Koval_Gennadij_Valerijovych_Volonterstvo_jak_skladnyj_socialno-psychologichnyj_fenomen.pdf (дата звернення 23.10.2022).
2. Комарова О. О., Славіна О. С. Соціально-економічна захищеність внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 75. С. 128-135.
3. Тохтарова І. М. Волонтерський рух в Україні: шлях до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_2_5 (дата звернення 21.10.2022).

4. Кульчицький Т.Р. Поняття та ознаки внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Адміністративне право і процес*, 2017. №1 (19). С. 51-57.

5. Петришин Л. Й., Лещук Г. В. Змістові аспекти соціально-педагогічної роботи із вимушеними переселенцями та їх сім'ями в сучасних соціальних умовах. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія*, 2016. № 1(11). С. 40-46.

Дідик І.М.

Студентка групи СР 41
факультету педагогіки і психології
ТНПУ ім. В.Гнатюка

Поліщук В. А., д. п. н., професор,
професор кафедри соціальної
роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ У ПОЛЬЩІ

Актуальність теми дослідження. У Польщі соціальна робота розуміється як професійна діяльність, метою якої є надання допомоги людям, сім'ям, соціальним групам і співтовариствам для задоволення їх потреб у соціальній адаптації, відновленні або придбанні певних навичок самостійного функціонування в суспільстві, в поліпшенні соціального становища.

Соціальна робота сприяє отриманню людиною гармонії в житті, регуляції її відносин з родиною і соціальними групами. У Польщі питання опіки над дітьми з 1999 року перейшли зі сфери освіти у сферу компетенції міністерства праці та соціальної політики, і нині їх регулює Закон про соціальну допомогу [8].